

УДК 347.5

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-3\(44\)-190-202](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2025-3(44)-190-202)

Пунда Олександр Олегович доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри права, Хмельницький Національний Університет, м. Хмельницький, тел.: 097 457 64 10, <https://orcid.org/0000-0002-9175-3141>

Арзянцева Дар'я Андріївна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, тел.: 067 265 88 74, <https://orcid.org/0000-0001-8014-7544>

Захаркевич Наталія Петрівна кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, тел.: 06878329723, <https://orcid.org/0000-0001-7959-7302>

ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ ЕКОЛОГІЧНОГО МАРКУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ

Анотація. Стаття присвячена питанням впровадження стандартів екологічного маркування як інструменту захисту прав споживачів. Усвідомлення значущості екологічного споживання зумовлює потребу у впровадженні стандартів екологічного маркування для стимулювання розвитку ринку екологічно чистої продукції. Такі стандарти надають споживачам можливість робити усвідомлений вибір на користь товарів, що відповідають суворим екологічним вимогам. Стимулювання виробників до впровадження екологічного маркування сприяє зниженню негативного впливу виробничої діяльності на довкілля. У світі розрізняють три основні типи екологічного маркування, кожен з яких має свої особливості та сфери застосування. Вони класифікуються відповідно до стандартів Міжнародної організації зі стандартизації (ISO) та відображають різні підходи до підтвердження екологічної відповідності продукції

Зважаючи на стратегічний курс України на європейську інтеграцію, першочергового значення набуває імплементація вимог європейського законодавства, зокрема щодо забезпечення безпечності харчових продуктів та продовольчої сировини. Інтеграція стандартів екологічного маркування у вітчизняну практику є ключовим кроком у формуванні сталої економіки, орієнтованої на збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь.

Наголошено, що небезпечною слід вважати продукцію, споживання якої пов'язане з підвищеним або потенційним ризиком для здоров'я та життя людини, а також продукцію, вплив якої на організм споживача чи його нащадків залишається невизначеним. У цьому контексті необхідно законодавчо закріпити як складову частину права на безпечне харчування принцип презумпції небезпеки харчових продуктів, продовольчої сировини та супутніх товарів, а також презумпції їх можливої недоброякісності. Для збільшення частки екологічно сертифікованої продукції в державних закупівлях необхідно підвищувати кваліфікацію відповідальних осіб, які займаються організацією та проведенням закупівель, зокрема щодо правильного складання тендерної документації. Важливим аспектом є також підвищення рівня обізнаності виробників, споживачів і представників державних органів, які здійснюють контроль у сфері державних закупівель, щодо переваг екологічного маркування та його ролі у формуванні відповідального ринку.

Ключові слова: споживач, маркетингова інформація, екологічного маркування, стандарти, продовольча сировина.

Punda Oleksandr Olegovych Doctor in the field of Legal Science, docent, professor of the Department of Law, Khmelnytskyi National University, Khmelnytsky, tel.: 097 457 64 10, <https://orcid.org/0000-0002-9175-3141>

Arziantseva Daria Andriivna PhD in Economics, associate professor, assistant professor of the Department of Management, Finance, Banking and Insurance Khmelnytsky University of Management and Law named after Leonid, Khmelnytsky, tel.: 067 265 88 74, <https://orcid.org/0000-0001-8014-7544>

Zakharkevych Nataliia PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Management, Economics, Statistics, and Digital Technologies, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, Khmelnytsky, tel.: 06878329723, <https://orcid.org/0000-0001-7959-7302>

IMPLEMENTATION OF ECO-LABELING STANDARDS AS A TOOL FOR CONSUMER RIGHTS PROTECTION

Abstract. Awareness of the importance of environmental consumption actualizes the need to introduce eco-labelling standards to stimulate the market for clean products. Eco-labelling standards enable consumers to make an informed choice in favor of products that meet high environmental standards. To encourage producers to use eco-labels helps reduce the negative impact of production on the environment. It has been emphasized that in the context of Ukraine's declared political course towards European integration, the issues of implementation of the

requirements of European legislation in terms of ensuring the safety of food products and food raw materials are put at the forefront. The introduction of eco-labelling standards into domestic practice is an important stage in creating a sustainable and responsible economy aimed at preserving natural resources for future generations. The legal support of the right to personal safety remained at a quite low level and was restricted by the criminal law regulation for a long time in Ukraine. In order to ensure the effectiveness of the right to personal safety it is necessary to bring the legal provisions relating to the definition of food safety in compliance with the European legislation. The concepts of “dangerous food products”, “additional food addiction” have been formulated in the paper. The food products, the consumption of which is associated with increased or probable risks to a person’s life and health should be considered dangerous, as well as food products, the impact of which on a person’s (consumer’s) life and health or on the descendants is of an indefinite character. Under the safety of consumer goods it is necessary to understand the quality of the items - the possibility that is guaranteed by the certain period to satisfy a consumer’s needs related to functionality of a specific consumer good. With the full awareness of the safety features of a consumer good a person has the right to free decision as to the possibilities to use these items in everyday life. To increase the share of environmental products in the public procurement system, it is necessary to ensure a high level of qualification of a customer’s personnel that are responsible for organizing and conducting procurement, including the preparation of tender documentation. It is also important to raise awareness of producers, consumers and government officials exercising control in the field of public procurement.

Keywords: consumer, marketing information, eco-labeling, standards, food raw materials

Постановка проблеми. Глобальна економічна криза, загострення екологічних проблем, погіршення стану довкілля та інші об’єктивні чинники свідчать про необхідність кардинальних змін у сфері економіки та правового регулювання. В сучасних умовах пріоритетним стає досягнення гармонійного балансу між економічним розвитком, соціальним добробутом і збереженням природного середовища шляхом впровадження принципів екологізації економіки. Зокрема, особливе значення набуває розвиток ринку екологічно чистої продукції, який слугує ефективним інструментом реалізації цілей сталого розвитку. Він сприяє вирішенню екологічних і соціальних проблем, а також допомагає запобігати виснаженню природних ресурсів. Однак становлення та розширення цього ринку неможливе без активної участі держави. Державна підтримка має включати розробку та вдосконалення природоохоронного законодавства, посилення контролю за дотриманням екологічних стандартів, створення сприятливих умов для діяльності екологічно орієнтованих підприємств, особливо на початкових етапах їх

функціонування. Усе це потребує комплексної державної політики, спрямованої на стимулювання екологічно відповідального виробництва та споживання.

Розвиток «зеленої» економіки та розширення виробництва й торгівлі екологічно чистою продукцією відіграють важливу роль у покращенні якості життя, збереженні довкілля та залученні інвестицій у чисті технології. Екологізація економіки розглядається як ключовий напрям для досягнення сталого розвитку.

Сучасний бізнес усе частіше сприймає екологічні стандарти не як перешкоду чи додаткові витрати, а як можливість підвищити конкурентоспроможність своєї продукції. Досвід свідчить, що компанії, які впроваджують екологічні ініціативи, не лише повертають вкладені кошти, а й укріплюють свої позиції на ринку.

Однак екологічний менеджмент, включаючи вихід на ринок екологічно чистої продукції, ще не став загальноприйнятою практикою. Основною перешкодою залишається складність вибору ефективних управлінських інструментів, які б враховували специфіку цього сегмента ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема впливу екологічного маркування на споживчі переваги та якість продукції є предметом численних наукових досліджень. Зокрема, у працях С. Берзіна, Ю. Віхорта, Л. Дончак, Д. Шкварук, О. Харіної, науковці приділяють значну увагу проблематиці екологічної сертифікації та маркування, розглядаючи їх як важливі чинники забезпечення прав споживачів та ефективного збереження навколишнього середовища.

Мета статті – дослідження доктринальних та прикладних аспектів питання впровадження стандартів екологічного маркування як інструменту захисту прав споживачів.

Виклад основного матеріалу. Впровадження стандартів екологічного маркування є важливим інструментом захисту прав споживачів, оскільки надає їм достовірну інформацію про вплив продукції на навколишнє середовище. Екологічне маркування дозволяє споживачам робити усвідомлений вибір на користь товарів, що відповідають сучасним екологічним стандартам. Завдяки цьому формується культура відповідального споживання, яка сприяє зменшенню негативного впливу на довкілля. Наявність екологічного маркування на продукції підтверджує відповідність певним критеріям, встановленим міжнародними або національними стандартами. Це забезпечує споживачам гарантію того, що товар виготовлений із дотриманням екологічних норм і не завдає значної шкоди природі. Особливо важливим це є в умовах глобальної екологічної кризи, коли питання охорони довкілля стають пріоритетними для суспільства.

Запровадження стандартів екологічного маркування сприяє розвитку ринку екологічно чистої продукції, що в свою чергу стимулює виробників до

екологізації виробничих процесів. Компанії, які отримують екологічні сертифікати, підвищують свою конкурентоспроможність, адже споживачі дедалі частіше надають перевагу безпечним та екологічним товарам. Державна підтримка у впровадженні екологічного маркування відіграє значну роль у забезпеченні його ефективності. Необхідно вдосконалювати законодавче регулювання, щоб забезпечити контроль за дотриманням екологічних стандартів та запобігти використанню недостовірних маркувань.

Також важливим аспектом є підвищення рівня інформованості споживачів щодо значення екологічного маркування. Проведення інформаційних кампаній, освітніх програм та просування відповідальних практик споживання допоможе формувати свідоме ставлення до вибору продукції. Крім того, екологічне маркування сприяє міжнародній інтеграції вітчизняних товарів, адже наявність сертифікації відповідно до міжнародних стандартів відкриває доступ до європейських та світових ринків. Це особливо актуально для України в контексті євроінтеграційних процесів.

Маркування товарів як «екологічно чистих» або органічних відіграє значну роль у процесі прийняття рішень споживачами, впливаючи на їхнє сприйняття екологічних характеристик продукції та інші фактори вибору. Вирішальний вплив еко-маркування на рішення про купівлю пов'язаний не лише з розумінням його значення, а й з рівнем довіри до нього. Саме тому сертифікована державними органами або незалежними установами екологічна інформація є більш надійною, ніж дані, які надають виробники чи роздрібні продавці.

Світовий досвід підтверджує, що еко-маркування є важливим інструментом для розкриття потенціалу ринку екологічної продукції. Зокрема, розвиток системи екологічного маркування визначається як один із ключових пріоритетів Комітету з торгівлі та довілля Світової організації торгівлі. Крім того, питання еко-маркування було включено до Програми підтримки екологічних та соціальних ініціатив Світового банку, що підкреслює його значення у формуванні сталого розвитку та захисті довкілля [1].

У світі розрізняють три основні типи екологічного маркування, кожен з яких має свої особливості та сфери застосування. Вони класифікуються відповідно до стандартів Міжнародної організації зі стандартизації (ISO) та відображають різні підходи до підтвердження екологічної відповідності продукції.

Перший тип (ISO 14024) – це сертифіковане екологічне маркування, яке присвоюється незалежними органами після проходження суворої перевірки. Воно базується на комплексному аналізі життєвого циклу продукції та її впливу на довкілля. Прикладами є знаки «Blue Angel» (Німеччина), «EU Ecolabel» (Європейський Союз) та «Nordic Swan» (Скандинавські країни).

Другий тип (ISO 14021) передбачає самодекларовані екологічні заяви виробників. Це означає, що компанія самостійно зазначає екологічні характе-

ристки своєї продукції, наприклад, використання перероблених матеріалів або знижену енергозатратність. Важливо, щоб такі заяви були обґрунтованими та не вводили споживачів в оману.

Третій тип (ISO 14025) – це екологічні декларації, що базуються на стандартизованих кількісних показниках впливу продукції на довкілля. Вони надають споживачам та бізнесу детальну інформацію про викиди CO₂, споживання ресурсів та екологічний слід товару. Прикладами таких декларацій є програми «Environmental Product Declarations» (EPD) у Європі та Північній Америці.

Загалом екологічне маркування допомагає споживачам робити свідомий вибір, а виробникам – впроваджувати екологічно відповідальні технології та сприяти сталому розвитку економіки.

Найбільшою довірою серед споживачів користується еко-маркування типу I – екологічні етикетки, що використовуються на продукції після аналізу всього її життєвого циклу. Саме тому Центр екологічної сертифікації та маркування приєднався до глобальної мережі еко-маркувань (Global Ecolabelling Network (GEN)), яка займається розвитком напряму еко-маркування типу I. Сьогодні до неї входять 37 учасників [2].

Метою функціонування цієї організації є покращення, заохочення та розвиток ринку товарів та послуг, що відповідають цьому типу еко-маркування. До 2001 року Глобальна мережа екомаркувань виконувала роль форуму для обміну інформацією та співпраці серед її членів. Станом на 1.02.2022 р. сертифікацію за I типом та право використовувати еко-маркування отримало 101 вітчизняне підприємство [3]. Сама GEN не розробляє стандарти та не сертифікує продукцію. Її діяльність спрямована на підтримку програми еко-маркування її членів.

В Україні система екологічного маркування почала розвиватися у 2002-2003 роках з впровадженням до української національної системи стандартизації серії стандартів ISO 14020 «Екологічні маркування та декларації». Розвиток екологічного маркування одночасно з поліпшенням екологічних характеристик продукції є одними із завдань Основних засад (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року [4].

Екологічна сертифікація та маркування продукції визначено одним з інструментів для підвищення екологічної обґрунтованості та ефективності діяльності суб'єктів господарювання, поліпшення екологічних характеристик продукції. На ринку України на сьогоднішній день присутні товари, позначені екологічним маркуванням [5].

Для виробника або продавця наявність екологічного маркування на продукції свідчить про відповідність товару суворим екологічним стандартам. Це також підтверджує, що процес виробництва контролювався незалежною третьою стороною, а якість продукції визнана на державному рівні. Такий

підхід сприяє зміцненню репутації компанії та демонструє її екологічну відповідальність.

Впровадження екологічних стандартів, заснованих на найкращих доступних технологіях, сприяє модернізації виробництва та реалізації природоохоронних заходів. Важливим аспектом цього процесу є запровадження підприємствами стандартів екологічної відповідальності бізнесу, зокрема серії ISO 14000, що додатково стимулює оновлення виробничих процесів. Саме тому система екологічного маркування широко застосовується в країнах Європейського Союзу.

Окремої уваги потребує питання правового регулювання безпеки споживчих товарів, що набуває особливого значення в сучасних умовах. Зокрема, особливо актуальним є забезпечення безпечності продуктів харчування, оскільки вони безпосередньо впливають на здоров'я людини.

В умовах євроінтеграції система правового регулювання здійснення права на безпеку харчових продуктів передбачає врахування у правозастосовній діяльності імplementованих положень нормативно-правових актів Європейського Союзу. Одним з ключових нормативних документів у цій сфері є Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 [6].

Регламент № 178/2002 встановлює основні принципи продовольчого законодавства Європейського Союзу, відомі як загальні горизонтальні принципи, якими мають керуватися держави-члени при формуванні та впровадженні своєї продовольчої політики. Його норми охоплюють усі етапи виробництва, переробки та збуту харчових продуктів і кормів, за винятком продукції, призначеної для особистого споживання. Важливо зазначити, що цей регламент зосереджується саме на аспектах безпечності харчових продуктів (safety), а не на їхній якості (quality).

Регламент визначає загальні вимоги до гігієни харчових продуктів для операторів харчового бізнесу, ґрунтуючись на таких ключових принципах:

1. Основна відповідальність за безпечність харчових продуктів покладається безпосередньо на операторів харчового бізнесу.
2. Харчова безпека має бути гарантована на всіх етапах харчового ланцюга, починаючи з первинного виробництва.
3. Для продукції, що потребує спеціальних умов зберігання, зокрема заморожених продуктів, критично важливим є дотримання безперервного холодильного ланцюга.
4. Обов'язкове впровадження процедур, заснованих на цих принципах, у поєднанні з належною гігієнічною практикою, має підвищити рівень відповідальності операторів харчового бізнесу.
5. Посібники з належної гігієнічної практики, які розробляються як на національному рівні, так і в межах ЄС, є важливим інструментом для

допомоги операторам харчового бізнесу в дотриманні вимог гігієни та застосуванні положень Регламенту № 178/2002.

6. Має бути встановлено мікробіологічні критерії та температурні вимоги, що базуються на науковій оцінці ризиків.

7. Імпортовані харчові продукти повинні відповідати щонайменше таким же гігієнічним стандартам, що й продукція, вироблена в Європейському Союзі, або їхнім еквівалентам.

Для визначення небезпеки харчового продукту враховуються такі фактори: типові умови його використання споживачем на кожному етапі виробництва, обробки та реалізації, а також інформація, що надається покупцю. До цієї інформації належать дані, зазначені на упаковці, а також інші відомості, які споживач зазвичай має щодо запобігання потенційним ризикам, пов'язаним із певним продуктом або його категорією.

Аби оцінити, чи може харчовий продукт завдати шкоди здоров'ю, беруться до уваги: його негайний, короточасний або довготривалий вплив не лише на споживача, а й на наступні покоління; потенційна накопичувальна токсичність; специфічна чутливість окремих груп населення залежно від їхнього стану здоров'я, якщо продукт розрахований саме на них.

При визначенні, чи є продукт непридатним для споживання, необхідно враховувати, чи він став таким через зовнішнє або інше забруднення, а також внаслідок процесів псування, розкладання або гниття. Важливо зазначити, що якщо виявлений небезпечний харчовий продукт входить до складу партії аналогічних товарів, то вся партія вважається небезпечною, за винятком випадків, коли детальний аналіз доводить відсутність ризиків для інших виробів у партії.

В умовах активізації євроінтеграційних процесів та необхідності дотримання вимог Регламенту (ЄС) № 178/2002 від 28 січня 2002 року, який визначає загальні принципи та вимоги до законодавства про харчові продукти, функціонування Європейського органу з безпеки харчових продуктів і процедури, пов'язані з їхньою безпекою, зростає значущість ефективного адміністративно-правового регулювання реалізації громадянами права на безпечність харчових продуктів та побутових товарів в Україні.

На сучасному етапі особливу увагу привертає правове забезпечення безпеки споживчих товарів, що безпосередньо стосується реалізації права кожної особи на споживання безпечної продукції. До цієї категорії належать дві основні групи об'єктів: продукти харчування та товари побутового призначення.

Законодавчу базу у цій сфері складають: Кодекс Цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року; Закон України "Про захист прав споживачів" від 12 травня 1991 року; Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23 грудня 1997 року; Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів» від 6 вересня 2005 року;

Закон України “Про вилучення з обігу, переробку і утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції” від 14 січня 2000 року.

Відповідно до ст.1 Закону України “Про безпечність та якість харчових продуктів ” безпечність харчового продукту - стан харчового продукту, що є результатом діяльності з виробництва та обігу, яка здійснюється з дотриманням вимог, встановлених санітарними заходами та/або технічними регламентами, та забезпечує впевненість у тому, що харчовий продукт не завдає шкоди здоров'ю людини (споживача), якщо він спожитий за призначенням, а під небезпечною продовольчою продукцією – таку, небезпечний харчовий продукт - харчовий продукт, який не відповідає вимогам законодавства.

Виробництво, імпорту, реалізація та використання в оптовій чи роздрібній торгівлі, а також у сфері громадського харчування неякісних, небезпечних для життя та здоров'я людини або фальсифікованих харчових продуктів, продовольчої сировини та супутніх матеріалів є забороненими.

Однак, у сучасних умовах чинні правові норми не забезпечують у повній мірі належного рівня особистої безпеки споживачів. Для ефективного забезпечення права на особисту безпеку необхідне оновлення законодавства щодо безпечності харчових продуктів відповідно до сучасних викликів та потреб.

Харчова безпека має розглядатися не лише як відсутність безпосередньої загрози шкідливого впливу на організм людини, а й як виключення ймовірних негативних наслідків від споживання харчових продуктів, продовольчої сировини та супутніх матеріалів як для споживача, так і для його нащадків.

Показники безпечності харчової продукції слід визначати як науково обґрунтовані нормативи вмісту в продукції шкідливих або потенційно шкідливих для здоров'я речовин. Окрім того, до таких показників варто віднести речовини, вплив яких на організм за сучасного рівня науки та технологій неможливо оцінити як безпечний або прогнозований з високою точністю.

Таким чином, небезпечною слід вважати продукцію, споживання якої пов'язане з підвищеним або потенційним ризиком для здоров'я та життя людини, а також продукцію, вплив якої на організм споживача чи його нащадків залишається невизначеним.

У цьому контексті необхідно законодавчо закріпити як складову частину права на безпечне харчування принцип презумпції безпеки харчових продуктів, продовольчої сировини та супутніх товарів, а також презумпції їх можливої недоброякісності.

Також, згідно з продовольчим правом ЄС, заборонено виведення на ринок або годування тварин небезпечними кормами. Корм вважається небезпечним, якщо він завдає шкоди здоров'ю тварин чи людей або робить

тваринницьку продукцію небезпечною для споживання. Якщо в партії корму виявлено продукти, що не відповідають встановленим вимогам, вся партія визнається небезпечною.

В Європейському Союзі обов'язок забезпечення відповідності харчових продуктів і кормів вимогам законодавства, а також контролю за їх виконанням, покладається не на державні органи, а на самих юридичних осіб і індивідуальних підприємців, які займаються виробництвом та реалізацією харчових продуктів та кормів (так звані оператори харчового бізнесу).

Згідно з Регламентом ЄС № 178/2002, основним обов'язком операторів харчового бізнесу є забезпечення простежуваності на всіх етапах виробництва, переробки та збуту харчових продуктів і кормів.

Простежуваність означає здатність на кожному етапі виробничого процесу відстежити історію руху харчових продуктів і кормів, а також тварин, використаних для отримання харчових продуктів, чи інших речовин, які мають бути перероблені в продукти харчування або корми. Регламент вимагає, щоб оператори харчового бізнесу могли надати компетентним органам інформацію про постачальників та споживачів кожного товару чи компонента. Для цього вони повинні мати системи та процедури документування, що дозволяють надавати відповідну інформацію на вимогу органів контролю. Окрім того, харчові продукти та корми, які знаходяться на ринку ЄС, повинні бути належно марковані для забезпечення простежуваності.

Різні країни практикують різні форми державних закупівель для просування продукції, яка є більш екологічно чистою, більш енергоефективною та ресурсозберігаючою, із зменшеним вуглецевим слідом тощо. Хоча програми «зелених» державних закупівель розрізняються в частині номенклатури продукції, що закуповується, більшість з них прямо або побічно спрямовані на вирішення низки екологічних проблем – від пом'якшення наслідків зміни клімату, скорочення викидів парникових газів і підвищення енергоефективності до захисту ґрунту, води, біорізноманіття та здоров'я.

Тому метою підвищення обізнаності мають бути проведені відповідні навчальні заходи у сфері публічних закупівель та урегульовані стандарти щодо сертифікації різних видів продукції/послуг за міжнародними нормами.

Певні зрушення у сфері легітимізації екологічного маркування та сертифікації при проведенні державних закупівель було досягнуто при внесенні змін до Закону України «Про публічні закупівлі» у 2020 р. [7] Згідно з абз. 1 ч.5 ст. 23 Закону, замовник може вимагати від учасників підтвердження того, що пропоновані ними товари, послуги чи роботи за своїми екологічними чи іншими характеристиками відповідають вимогам, установленим у тендерній документації. У разі встановлення екологічних чи інших характеристик товару, роботи чи послуги замовник повинен в тендерній документації зазначити, які маркування, протоколи випробувань, декларація або сертифікати можуть підтвердити відповідність предмета закупівлі таким характеристикам.

Запровадження еко-маркування в Україні є важливим кроком у напрямку екологізації економіки та забезпечення сталого розвитку. У світі еко-маркування вже давно стало важливим інструментом, що дозволяє споживачам обирати продукти та послуги, які відповідають високим екологічним стандартам. В Україні ж цей процес почав активно розвиватися в останні роки, що зумовлено необхідністю відповісти на виклики, пов'язані зі змінами клімату, забрудненням навколишнього середовища та зростаючим попитом на екологічно чисті продукти.

Еко-маркування в Україні передбачає створення системи сертифікації товарів та послуг, які відповідають певним екологічним вимогам. Це дозволяє не тільки забезпечити захист прав споживачів, а й сприяє розвитку ринку екологічно чистої продукції. Для компаній це є шансом продемонструвати свою відповідальність перед природою і споживачами, а також підвищити конкурентоспроможність на внутрішньому та міжнародному ринках.

Важливим аспектом є створення національних стандартів для еко-маркування, які повинні відповідати міжнародним вимогам і стандартам, що дозволить забезпечити безпечність та якість продукції. Зокрема, ці стандарти повинні враховувати не лише екологічні аспекти, а й соціальні та економічні фактори, такі як вплив на здоров'я населення, умови праці та соціальна відповідальність виробників.

З метою розвитку еко-маркування в Україні необхідно впроваджувати національну програму, яка передбачатиме стимулювання підприємств до сертифікації продукції за екологічними стандартами, а також проведення просвітницької роботи серед споживачів щодо важливості вибору екологічно чистих товарів. Важливою частиною цього процесу є залучення громадських організацій, які можуть сприяти підвищенню довіри до еко-маркування та контролю за його дотриманням.

Не менш важливим є забезпечення ефективної співпраці між державними органами, бізнесом та науковими установами для розробки та впровадження норм екологічної сертифікації, що відповідають вимогам сучасних екологічних стандартів. Це також дозволить забезпечити належний контроль за виконанням екологічних норм та ефективність застосування еко-маркування в Україні.

Еко-маркування може стати потужним інструментом для розвитку зелених технологій, збереження природних ресурсів та зниження негативного впливу на навколишнє середовище. Впровадження цієї системи в Україні є важливим кроком до досягнення цілей сталого розвитку та інтеграції країни в європейські та міжнародні екологічні ініціативи.

Висновки. Наявність екологічного маркування на продукції для виробників і продавців є підтвердженням її відповідності жорстким еколо-

гічним стандартам. Це свідчить про те, що процес виготовлення товару контролювався незалежними органами, а його якість офіційно визнана державою. Такий підхід позитивно впливає на репутацію компанії, демонструючи її відповідальність за стан навколишнього середовища. Орієнтація на екологічні стандарти передбачає модернізацію виробництва, що включає впровадження сучасних природоохоронних технологій та заходів.

Додатково, застосування стандартів екологічної відповідальності серії ISO 14000 сприяє сталому розвитку бізнесу та підвищенню його конкурентоспроможності. У країнах Європейського Союзу система екомаркування стала важливим інструментом підтримки екологічно орієнтованих підприємств. В Україні запровадження таких стандартів також сприятиме розвитку ринку екологічно чистої продукції та формуванню відповідального споживання. Це дозволить не лише зменшити негативний вплив на довкілля, а й покращити якість життя населення через доступ до безпечної та сертифікованої продукції.

Підкреслимо, що небезпечною слід вважати продукцію, споживання якої пов'язане з підвищеним або потенційним ризиком для здоров'я та життя людини, а також продукцію, вплив якої на організм споживача чи його нащадків залишається невизначеним. У цьому контексті необхідно законодавчо закріпити як складову частину права на безпечне харчування принцип презумпції небезпеки харчових продуктів, продовольчої сировини та супутніх товарів, а також презумпції їх можливої недоброякісності.

Література:

1. Kulsum A. (2012). Getting to green: a sourcebook of pollution management policy tools for growth and competitiveness. Washington, DC: World Bank. URL: <https://documents.vsemirnyjbank.org/ru/publication/documents-reports/documentdetail/560021468330349857/getting-to-green-a-sourcebook-of-pollution-management-policy-tools-for-growth-and-competitiveness/2697-19> (дата звернення 25.02.2025).
2. Global Ecolabelling Network. URL: <https://globalecolabelling.net> (дата звернення 25.02.2025).
3. Реєстр чинних екологічних сертифікатів: Центр екологічної сертифікації та маркування URL: <https://www.ecolabel.org.ua/reestr-sertifikativ> (дата звернення 25.02.2025).
4. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19> (дата звернення 25.02.2025).
5. Аналітичний звіт щодо практики екологічного маркування в Україні. URL: <https://livingplanet.org.ua/proekty/otsinka-progresu-vprovadzhennya-stalikh-publichnikh-zakupivel-i-praktiki-zastosuvannya-eko-markuvannya-v-ukrajini> (дата звернення 25.02.2025).
6. Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002. available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32002R0178> (дата звернення 25.02.2025).
7. Про публічні закупівлі. Верховна Рада України : Закон України від 25 грудня 2015 року № 922-VIII Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> (дата звернення 25.02.2025).

References:

1. Kulsum A. (2012). Getting to green: a sourcebook of pollution management policy tools for growth and competitiveness. *Washington, DC: World Bank*. Retrieved from: <https://documents.vseirnyjbank.org/ru/publication/documents-reports/documentdetail/560021468330349857/getting-to-green-a-sourcebook-of-pollution-management-policy-tools-for-growth-and-competitiveness/2697-19>. [in English].
2. Global Ecolabelling Network. Retrieved from: <https://globalecolabelling.net>. [in English].
3. Reiestr chynnykh ekolohichnykh sertyfikatyv: Tsentr ekolohichnoi sertyfikatsii ta markuvannia [Register of valid environmental certificates: Center for Environmental Certification and Labeling] *ecolabel.org.ua*. Retrieved from: <https://www.ecolabel.org.ua/reestr-sertifikatyv> [in Ukrainian].
4. Pro Osnovni zasady (stratēhiiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2030 roku [About the Basic principles (strategy) of the state environmental policy of Ukraine for the period up to 2030]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19> [in Ukrainian].
5. Analychnyi zvit shchodo praktyky ekolohichnoho markuvannia v Ukraini. [Analytical report on the practice of ecological labeling in Ukraine]. *livingplanet.org.ua*. Retrieved from: <https://livingplanet.org.ua/proekty/otsinka-progresu-vprovadzhennya-stalikh-publichnykh-zakupivel-i-praktiki-zastosuvannya-eko-markuvannya-v-ukrajini> [in Ukrainian].
6. Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32002R0178>. [in English].
7. Pro publichni zakupivli. Verkhovna Rada Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 25 hrudnia 2015 roku № 922-VIII [On Public Procurement : Law of Ukraine " dated December 25, 2015 No. 922-VIII]. Verkhovna Rada Ukrainy. Baza «Zakonodavstvo Ukrainy». [Verkhovna Rada of Ukraine. Database "Legislation of Ukraine"]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text> [in Ukrainian].